

Monumentnummer*: 532476

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 11 november 2016
Kadaster deel/nr 82931/103

Woonplaats*	Gemeente*	Provincie*
Doornenburg	Lingewaard	Gelderland

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Doornenburg	B			1141

Omschrijving**

Luchtwachtpost.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE

Inleiding

LUCHTWACHTPOST, op het hoogste punt van Fort Pannerden, als naoorlogse militaire voorziening voor het zogenoemde Korps Luchtwacht Dienst (KLD). De post kwam tot stand in 1951 of 1952 en had een functie in het kader van de beoogde visuele en/of auditieve waarneming van nadering van (eventueel vijandelijke) vliegtuigen. Als vijand golden toen strijdkrachten van het zogenoemde Warschaupact, dat bestond uit communistische staten - satellieten van de toenmalige Sovjet-Unie (nu Rusland). Verdere alarmering vond telefonisch plaats en het volgen van vijandelijke toestellen zou eveneens door middel van horen en zien gebeuren. Met de opkomst van snellere toestellen met straalmotoren en dankzij de verbetering van radartechniek was het systeem al snel achterhaald en na een uitdunning van het netwerk, werd het systeem in 1968 opgeheven. Een groot deel van de 138 speciaal gebouwde (houten en betonnen) waarnemingsposten werd afgebroken of raakte in verval en slechts enkele bestaan nu nog - sommige met monumentstatus. Hun voortbestaan was onder meer te danken aan tijdelijk gebruik door de in 1986 eveneens opgeheven Bescherming Bevolking (BB). De luchtwachtpost op Fort Pannerden was één van de ± 275 observatieposten, die in het KLD-netwerk verspreid lagen over ons land en waarvan ongeveer de helft was gevestigd op bestaande bouwwerken. In dit geval kan worden gesproken van een hybride voorbeeld van een observatiepost: de locatie als zodanig was een bestaande militaire constructie, maar de post zelf is een vierkant, open, bakstenen bouwwerkje. Het vertegenwoordigt herinneringswaarden aan de periode van de Koude

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Oorlog en hiernaast zekere typologische zeldzaamheidswaarden; de architectuurhistorische betekenis van dit sobere bouwwerkje is ondergeschikt. De post is in 2005 voorzien van een overkapping (een laag tentdakje) om dienst te doen als vogelobservatorium, maar dit dakje is rond 2012 weer verwijderd. Tevens is de post opgenomen binnen een groter (houten) plateau, dat toegankelijk is vanaf de opstelplaatsen van de Landbatterij.

Omschrijving

LUCHTWACHTPOST bovenop het hoogste punt van Fort Pannerden en bestaande uit een vierkante, grauwe bakstenen balustrade met een hierin uitgespaarde toegang aan de noordwestzijde. De maten bedragen ongeveer 3 x 3 m; de eensteense wanden zijn ongeveer 1,25 m hoog en zijn aan de binnenzijde gecementeerd. De rollaag waarmee het metselwerk eindigt, helt iets naar buiten vanwege hemelwaterafvoer; ter weerszijden van het zuidwestelijke hoekpunt ligt over ongeveer een meter deze rollaag een steendikte lager. De vloer is gecementeerd.

Waardering

De LUCHTWACHTPOST op Fort Pannerden is van algemeen belang vanwege:

- * Cultuurhistorische waarden, als na de Tweede Wereldoorlog aan een bestaand onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie toegevoegd bouwwerkje. De Nieuwe Hollandse Waterlinie is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en is in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, door Jan Blanken en door majoor-ingenieur Willem Offerhaus aangelegd en is daarna door anderen gedurende ongeveer 125 jaar versterkt en verbeterd. De luchtwachtpost volgde pas rond 1950 en is hiermee een van de laatste aan het systeem toegevoegde militaire elementen.
- * Krijgshistorische en systeemwaarden, als onderdeel van een vooruitgeschoven deel van de verder vrijwel aaneengesloten militaire verdedigingslinie tussen de voormalige Zuiderzee en de Biesbosch. Deze bestond hoofdzakelijk uit een samenhangend systeem van inundatievelden en bijbehorende inundatiemiddelen en van schootsvelden. Dit systeem werd aangevuld met diverse, uit verschillende perioden daterende typen gebouwde of aangelegde (verdedigings)werken die dienden tot of bijdroegen aan afsluiting en verdediging van niet te inunderen terreinen of andere accessen.
- * Ensemblewaarde en situationele waarden, vanwege de fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex en hiernaast eveneens met de weinige overige nog bestaande (met dit doel gebouwde) luchtwachtposten.
- * Het bouwwerk is representatief (karakteristiek) omdat het nog steeds de fysieke kenmerken vertoont die destijds tot de bouw aanleiding waren en het is zeldzaam (geworden) als gevolg van sloop en anderszins teniet gaan van andere, verwante exemplaren.
- * Het bouwwerk is gaaf bewaard omdat qua structuur en fysiek voorkomen de hoofdzaken van de toestand in de jaren '50 van de 20ste eeuw zijn bewaard en/of ttdankzij restauratie zijn geconsolideerd.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Fort, vesting en -onderdelen

Functie

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegevens voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument